

ISSN 2091-5187

СЕРВИС

ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
ЖУРНАЛ

№4/1

2024

СЕРВИС

ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖУРНАЛ 2024 йил, 4/1-сони

Муассис: Самарқанд иқтисодиёт ва сервис ин ститутути

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги томонидан 2008 йил 31 декабрда
0561-рақам билан рўйхатга олинган.

ЎзР ОАК Риёсатининг 19.03.2017 й., 239/5-сонли қарори билан эътироф этилган

**Тахририят ижодий
жамоаси:**

Бош муҳаррир:

и.ф.д., проф. М.Э.Пўлатов

Бош муҳаррир

ўринбосари:

и.ф.н., проф. Д.Х.Асланова

Масъул котиб:

и.ф.д., проф. М.Қ.Пардаев

Муҳаррирлар:

и.ф.д., доцент Ф.А.Сафаров

PhD, доцент И.М.Пардаева

А.Х.Мингбоев

Техник муҳаррир:

и.ф.н., проф. А.Н.Холиқулов

Корректор:

PhD, доц. С.А.Бабаназарова

Саҳифаловчи:

PhD Х.Н.Очилова

1 йилда 4 маротаба
чоп этилади.

**Ўзбекистон худудида
тарқатилади.**

Тахририят манзили:

140100, Самарқанд шаҳар,
Амир Темур кўчаси, 9-уй,

тел.: +998(66)233-28-38,

+998(97)913-74-40

факс: +998(366)231-12-53

эл.почта:

samisiservis@mail.ru

Тахририят кенгаши раиси:

М.Э.Пўлатов – Самарқанд иқтисодиёт ва сервис
институтути ректори, и.ф.д., профессор

Тахририят кенгаши раиси ўринбосари:

Д.Х.Асланова – СамИСИ илмий ишлар ва
инновациялар бўйича проректори, и.ф.н., профессор

Тахрир кенгаши аъзолари:

Б.А.Бегалов – Ўзбекистон Республикаси Президенти
хузуридаги Статистика агентлиги директори, и.ф.д.,
профессор

М.Қ.Пардаев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Б.К.Ғоибназаров – и.ф.д., профессор.

М.М.Мухаммедов – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Д.Р.Зайналов – СамИСИ профессори, и.ф.д.

О.М.Муртазаев – ТДИУ СФ директори, и.ф.д., проф.

М.Р.Болтабаев – ТДИУ профессори, и.ф.д.

Р.Х.Эргашев – ҚарМИИ профессори, и.ф.д.

И.С.Тўхлиев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

К.Б.Уразов – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Қ.Ж.Мирзаев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Б.И.Исроилов – ТДИУ профессори, и.ф.д.

Г.М.Шодиева – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Б.Абдукаримов – СамИСИ профессори, и.ф.н.

Р.Қобилов – Самарқанд вилояти ҳокими ўринбосари

С.Н.Тошназаров – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Р.Н.Нормахматов – СамИСИ профессори, т.ф.д.

А.Бектемиров – СамИСИ профессори, и.ф.д.

О.М.Пардаев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

М.Т.Алимова – СамИСИ профессори, и.ф.д.

З.Дж. Адилова – ТДИУ профессори, и.ф.д.

Ш.О.Қувондиқов – СамИСИ профессори в.б., иқтисод
фанлари доктори

Л.Н.Халикова – СамИСИ профессори, DSc

Ф.А.Сафаров – СамИСИ доценти, DSc

А.М.Каримова – СамИСИ профессори в.б., DSc

МУНДАРИЖА:

НАЗАРИЯ ВА МЕТОДОЛОГИЯ	
Мамаюнус Қаршибаевич Пардаев, Обид Мамаюнусович Пардаев XXI асрда шаклланган янги иқтисодиётлар таркибида креатив иқтисодиётнинг принциплари турларининг назарий масалалари	5
Lola Nazarovna Khalikova, Shamsiddin Kiyamiddinovich Yuldashev Theoretical views of social protection	10
Ибодулла Ҳасанович Ибрагимов, Лариса Алижоновна Мусабаева Касбий компетенцияларнинг синергетик самарадорлиги	13
ИННОВАЦИЯ ВА РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ	
Мамаюнус Қаршибаевич Пардаев, Бехруз Шарофиддин ўғли Усмонов Инновацион ёндашувлар орқали инсон ресурсларини ривожлантириш ва самарадорлигини ошириш йўллари	17
Меҳрангиз Олимовна Мамаюнусова Инновацион иқтисодиёт шароитида камбағалликни қисқартиришнинг “4ГС моделли”нинг моҳияти ва қўлланилиши	22
САНОАТ ВА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ	
Хайрулла Qilichovich Qarshiboyev Korrelyatsiya va regressiya tahlilini korxonaning iqtisodiy rivojlanishini bashorat qilish usuli	27
Shahnoza Abdirashitovna Po‘latova Oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlash korxonalarida yashil sertifikatlash va ekologik markirovkalash amaliyotini joriy etishning asosiy yo‘nalishlari	32
Gulzira Ikromali qizi Karimova To‘qimachilik sanoati korxonalarining iqtisodiy salohiyatini “yashillashtirish” orqali oshirish	37
ХИЗМАТ КўРСАТИШ ВА СЕРВИС	
Мурод Мухаммедович Мухаммедов, Зарина Муродовна Мухаммедова, Аллаёр Баротович Шакаров Хизматлар соҳасини давлат томонидан тартибга солиш ва қўллаб-қувватлаш – давлат макроиқтисодий сиёсатининг муҳим йўналиши сифатида	43
Marifat Umarovna Xudoyberdiyeva Savdo xizmatlarining ahamiyati va rivojlanishi	49
Nodirjon Begaliyevich Ravshanov Ta‘lim xizmatlari bozorida oliy ta‘lim muassasalari raqobatbardoshligini ta‘minlash	52
Dildora Haydarjon qizi Shaymardonova Qishloq joylarda avtoservis xizmatlari ko‘rsatuvchi subyektlar samaradorligini oshirish	57
Бехзод Абдумаджитович Суюнов Турар-жой кўчмас мулк бозорида баҳолаш хизматлари самарадорлигини ошириш	59
Akram Abduraxmonovich Azizqulov, Akbar Norboyevich Alimov Husayn Voiz Koshifiy ilmiy merosida ovqatlanish etiketining talqini	66
Faxriddin Azimovich Djalilov Xizmat ko‘rsatish sohasida innovatsion faoliyatni amalga oshirish omillari	69

Nodirjon Begaliyevich Ravshanov – Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti mustaqil tadqiqotchisi

TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA OLIY TA'LIM MUASSASALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASH

Annotatsiya. Ushbu maqolada oliy ta'lim muassasalarining ta'lim xizmatlari bozorida raqobatbardoshligini oshirish, ta'lim xizmatlari bozorida raqobatbardoshligini ta'minlovchi resurslardan samarali foydalanish, ta'lim xizmatlari bozorida potensial raqobatchilarni baholash, oliy ta'lim muassasalarida raqobatbardoshlik ko'rinishlari tasnifi tadqiqi qilingan.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim muassasalari raqobatbardoshligi, ta'lim xizmatlari bozori, raqobat ustunligi, oliy ta'lim muassasalari salohiyati, ilmiy-tadqiqot salohiyati, innovatsion salohiyat

Kirish. Ta'lim xizmatlari bozori har bir davlatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Xorijda va mamlakatimizda oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligini ta'minlash bugungi kunda dolzarb masala hisoblanadi. Bu boradagi chora-tadbirlar, islohotlar va yangiliklar global miqyosda katta e'tiborni talab qilmoqda.

Xorijiy mamlakatlarda oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligini ta'minlash bo'yicha keng ko'lamli tadbirlar va strategiyalar amalga oshirilmoqda. Bu borada AQSh, Buyuk Britaniya va Germaniya kabi davlatlar oliy ta'lim muassasalarini zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlash, ilmiy-tadqiqot markazlarini rivojlantirish va xalqaro hamkorlikni mustahkamlash orqali o'z raqobatbardoshligini oshirmoqda. Ushbu davlatlar ta'lim tizimiga katta investitsiyalar yo'naltirib, talabalarga yuqori sifatli ta'lim berishadi. Bu esa ularning global reytinglarda yuqori o'rinlarni egallashiga yordam beradi. Shuningdek, xorijiy universitetlar innovatsiyalarni amaliyotga joriy etish va sanoat bilan yaqin hamkorlik qilish orqali ta'lim sifatini oshirmoqda.

O'zbekistonda oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligini ta'minlash maqsadida bir qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Prezident Shavkat Mirziyoyev ta'lim sohasiga katta e'tibor qaratib, zamonaviy o'quv dasturlarini joriy etish, ilmiy-tadqiqot faoliyatlarini rivojlantirish va xalqaro hamkorlikni kuchaytirishga qaratilgan chora-tadbirlarni amalga oshirmoqda. Oliy ta'lim muassasalarida raqobatbardoshlikni oshirish uchun zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, professor-o'qituvchilar malakasini oshirish va talabalarga innovatsion o'qitish metodlarini qo'llash orqali amalga oshirilmoqda. Shuningdek, mamlakatimizda oliy ta'lim muassasalarini xalqaro reytinglarda yuqori o'rinlarni egallashiga yordam beradigan strategiyalar ishlab chiqilmoqda.

Ta'lim xizmatlari bozorida oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligini ta'minlashning dolzarbligi bir qator omillarga asoslanadi:

Global raqobat: Dunyo bo'ylab davlatlar o'rtasidagi raqobat kuchayishi va yuqori malakali ishchi kuchi talablarini oshiradi. Bu esa oliy ta'lim muassasalarining sifati va raqobatbardoshligini oshirish zaruratini tug'diradi.

Texnologik rivojlanish: Innovatsiyalar va yangi texnologiyalarni tezkor qabul qilish va joriy etish uchun malakali kadrlar zarur. Oliy ta'lim muassasalari bu jarayonning muhim ishtirokchisi bo'lib, raqobatbardoshlikni ta'minlashda katta rol o'ynaydi.

Iqtisodiy barqarorlik: Barqaror iqtisodiyot uchun har bir insonning bilim va ko'nikmalaridan maksimal darajada foydalanish lozim. Bu esa ta'lim tizimi va oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligini oshirish zaruratini belgilaydi.

Sog'liqni saqlash: Aholining umumiy sog'lig'i va salomatligi, yuqori malakali ishchi kuchini ta'minlash uchun muhim omil hisoblanadi.

Kasbiy tayyorgarlik: Ishchi kuchining kasbiy tayyorgarlik va yangi ko'nikmalarni o'zlashtirish qobiliyati oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligini belgilaydi.

Ta'lim xizmatlari bozorida oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligini ta'minlashning dolzarbligi va muhimligi shubhasizdir. Bu jarayon mamlakatimizning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishini tezlashtirishda, xalqaro maydonda mamlakat imidjini oshirishda va innovatsion salohiyatni rivojlantirishda katta ahamiyatga ega.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. O'rganilayotgan muammoga bag'ishlangan ilmiy ishlarda Q.X.Abdurahmonovning fikricha, “raqobat – har qanday bozor mexanizmini tashkil

etuvchi ajralmas qismi bo‘lib, u ko‘p miqdordagi erkin xaridorlar va ish kuchini sotuvchilarning mavjudligi, hamda ular uchun mehnat bozoriga erkin kirishi va uni tark etish imkoniyatini anglatadi”¹.

Sh.Sh.Shodmonov va U.V.G‘ofurov ta‘rifiga ko‘ra, “raqobat – bozor cube‘klari iqtisodiy manfaatlarining to‘qnashuvidan iborat bo‘lib, ular o‘rtasidagi yuqori foyda va ko‘proq nafllikka ega bo‘lish uchun kurashni anglatadi”². Shunday qilib, raqobat ko‘p qirrali iqtisodiy hodisa bo‘lib, u bozorning barcha subyektlari o‘rtasidagi murakkab munosabatlarni ifodalaydi.

A.A.Chensovaning³ nuqtayi nazari alohida e‘tiborga ega, ya‘ni “ta‘lim mahsuloti” ilmiy-pedagogik mehnat natijasi sifatida aniqlanadi, bu o‘z navbatida turli xil ilmiy mehnat hisoblanadi. “Ta‘lim xizmatlari o‘z navbatida turli xil ilmiy mehnat hisoblanib, ilmiy pedagogik mehnat jarayonida yaratiladi. Ilmiy mehnat natijasi ilmiy mahsulot hisoblanadi. Ilmiy-pedagogik mehnat natijasi ta‘lim mehnati hisoblanadi – bu intellektual mahsulot qismi ta‘lim xizmatining muvofiq segmentiga moslashgan”. Mazkur holatda, ta‘lim mahsuloti ta‘lim xizmatlari bozorining muvofiq segmentiga moslashgan intellektual mahsulotning (ilmiy va muhandislik mahsulotlari bilan bir qatorda) bir qismi hisoblanadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Oliy ta‘lim muassasalarining raqobatbar-doshligini oshirish bilan bog‘liq bo‘lgan ilmiy-nazariy qarashlar, ularning tijorat samaradorligi, oliy ta‘lim muassasalari salohiyati, oliy ta‘lim muassasalarida raqobatbardoshlik ko‘rinishlari tasnifini yoritishda tizimli tahlil usullaridan foydalanildi.

Tahlil va natijalar. Ta‘lim muassasalari faoliyatining tabiati va ta‘lim xizmatlarining yuqori ijtimoiy ahamiyati OTMLarining raqobatbardoshligini faqat tijorat samaradorligi ko‘rsatkichi sifatida ko‘rib chiqishga imkon bermaydi. Bunday yondashuv ta‘lim jarayonini zaiflashtiradi, uni foydani maksimalashtirish vazifasini bajarishga undaydi, bu esa ijtimoiy samaradorlik mezonining mazmunini inkor etishga olib keladi.

OTMLarining raqobatbardoshligi ushbu sohadagi boshqalari singari, maqsadga muvofiq quyidagilarga e‘tibor qaratish lozimligini bildiradi: birinchidan, ijtimoiy (ijtimoiy samaradorlik) nuqtayi nazardan; ikkinchidan, ular faoliyatining integral tavsifi sifatida⁴.

OTMLarining ta‘lim xizmatlari bozorida raqobatbardoshligi o‘zida ular faoliyatining sifat tavsifini namoyon etib, bunda ta‘lim jarayonining turli ishtirokchilari o‘ziga xos manfaatlariga va muvofiq ravishda uning samaradorligi mezonlariga egadir⁵.

Natijada, ularning o‘ziga xos talablarini hisobga olish mualliflik yondashuvini shakllantirish imkonini beradi, ya‘ni ta‘lim xizmatlari bozorida uning ishtirokchilarining o‘zaro munosabati jarayonida raqobat ustunligini ta‘minlovchi resurs salohiyatining integratsiyasi sifatida OTMLar raqobatbardoshligini ko‘rib chiqishdan iborat.

Mazkur yondashuv raqobatbardoshlikning integral xususiyatini aks ettiradi, uning kelib chiqish manbai – ta‘lim muassasasining salohiyati va uni shakllantirishning asosi – ta‘lim xizmatlari bozori ishtirokchilari o‘rtasidagi samarali hamkorlik hisoblanadi.

Yuqorida keltirilgan tadqiqotlar asosida, biz, oliy ta‘lim xizmatlarining ichki va tashqi ta‘lim xizmatlari bozorida raqobatbardoshligini ta‘minlovchi resurslardan samarali foydalanish vositasi sifatida o‘quv yurtlari salohiyatini aniqladik.

Oliy ta‘lim muassasalari salohiyati ko‘rinishlari quyidagi shaklda aniqlanadi:

1. Ta‘lim salohiyati – xalqaro darajasida ta‘lim faoliyatini amalga oshiruvchi universitet salohiyati.

2. Ilmiy-tadqiqot salohiyati – universitetning xalqaro darajasidagi ilmiy-tadqiqot faoliyatini amalga oshirish va tanlangan ilmiy bilim yo‘nalishlari bo‘yicha yetakchilikni saqlab qolish qobiliyati.

3. Innovatsion salohiyat – o‘quv va ilmiy faoliyat sintezi natijasida, noyob bilimlarni

¹ Abdurahmonov Q.X. Mehnat iqtisodiyoti. Darslik. T.: “Mehnat” – 2009, 145-bet.

² Shodmonov Sh.Sh., G‘ofurov U. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. – T.: “Iqtisod-moliya”, 2010, 220-bet.

³ Chensov A.G. Elementy konechno-additivnoy teorii mer. II. UGTU-UPI, Yekaterinburg, 2010. – 215 s.

⁴ <https://www.dissercat.com/content/formirovanie-mekhanizma-povysheniya-konkurentosposobnosti-organizatsii-vysshego-obrazovaniya>

⁵ <https://www.dissercat.com/content/formirovanie-mekhanizma-povysheniya-konkurentosposobnosti-organizatsii-vysshego-obrazovaniya>

taqdim etuvchi universitet qobiliyati.

4. Marketing salohiyati – universitetning ta’lim xizmatlarining raqobatbardoshligini ta’minlash va marketing aralashmasi orqali o’z bozor ulushini saqlab qolish (kengaytirish) qobiliyati;

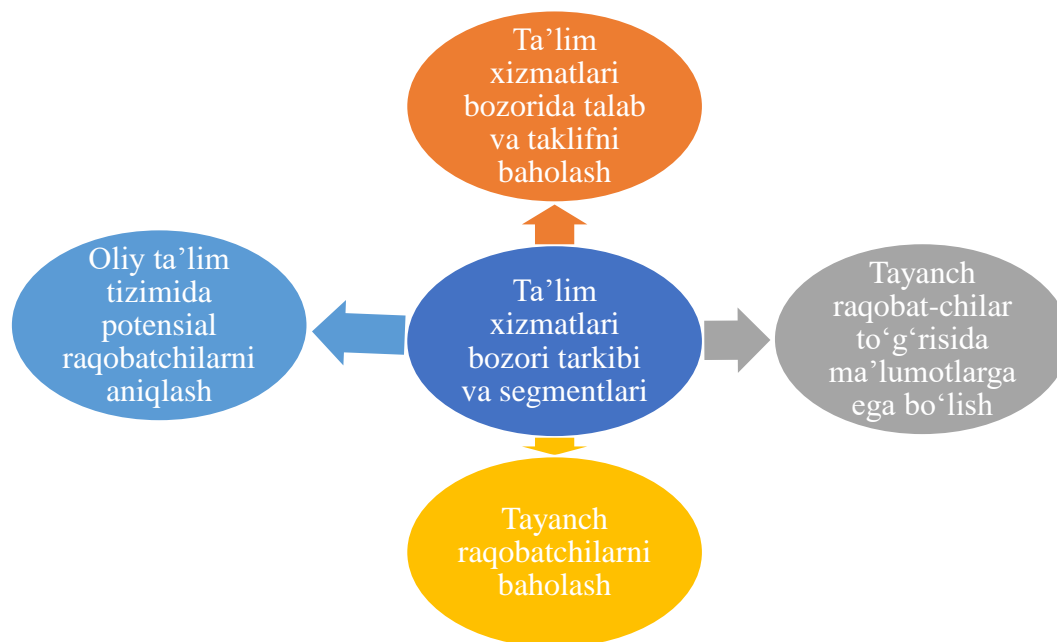
5. Xalqaro salohiyat – universitetning oliy ta’lim muassasalarining xalqaro reytinglarda raqobatchilar bilan solishtirganda qulay o’rinni egallash qobiliyati.

6. Investitsiya salohiyati – universitetning mamlakat va mintaqani ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish uchun ilmiy, ta’lim va texnologik bazani shakllantirish qobiliyati.

7. Boshqaruv salohiyati – oliy ta’lim muassasasining maqsad va vazifalarining bajarilishini ta’minlovchi boshqarish tizimi qobiliyati.

8. Tijorat salohiyati – universitet faoliyatining tijorat samaradorligini ta’minlash qobiliyati;

9. Moliyaviy salohiyat – universitetning moliyaviy resurslardan samarali foydalanish va moliyaviy barqarorlikni ta’minlash qobiliyati.

1-rasm. Ta’lim xizmatlari bozorida potensial raqobatchilarni baholash¹

Ta’lim xizmatlari bozorida potensial raqobatchilarni baholash, ta’lim xizmatlari bozorida talab va taklif o’rtasidagi nisbatni aniqlash, oliy ta’lim tizimida potensial raqobatchilarni aniqlash, tayanch raqobatchilar to’g’risida ma’lumotlarga ega bo’lish, hamda ularning salohiyatini baholash bosqichlaridan iborat bo’ladi (1-rasm).

OTM raqobatbardoshligi uning imkoniyatlarini integratsiyalashuvi natijasi sifatida ta’lim xizmatlari raqobatbardoshligi va OTMning raqobatbardoshligi tushunchalari bir-biridan farq qiladi. Bizning fikrimizcha, **ta’lim xizmatlari raqobatbardoshligi** – bu ta’lim salohiyatini ro’yobga chiqarish natijasi bo’lib, ta’lim muassasasining har bir salohiyat turi raqobatbardoshlikning tegishli turining manbai bo’lib xizmat qiladi va raqobatdosh ustunliklarni shakllantiradi. Shu bilan birga, OTM salohiyatining har qanday o’ziga xos turini, shuningdek, uning bir nechta yoki barcha turlarini amalga oshirish orqali sezilarli raqobatdosh ustunliklarga ega bo’lishi mumkin.

Biz, OTMlar faoliyat yuritishining o’ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqqan holda, raqobatbardoshlik kategoriyasining mualliflik ta’rifini ishlab chiqdik: **OTMlar raqobatbardoshligi** – oliy ta’lim xizmatlari bozori obyektleri iqtisodiy manfaatlarining to’qnashuvidan iborat bo’lib, o’zining mavqiyeni oshirishga yo’naltirilgan muayyan salohiyat turi orqali namoyon bo’ladigan, yuqori ijtimoiy samaraga erishish va ko’proq nafillikka ega bo’lish

¹ Muallif tomonidan ishlab chiqilgan

uchun kurashni anglatuvchi ko‘p qirrali iqtisodiy kategoriyadir. U ta‘lim xizmatlari bozori subyektlari o‘rtasidagi yuzaga keladigan murakkab munosabatlarni ifodalaydi.

Raqobatbardoshlik turlarini tasniflashda kompleks va tizimli yondashuvni amalga oshirish zarurdir. Shuning uchun, biz, turli xil xususiyatlariga qarab, raqobatbardoshlik turlarini tasniflashni taklif qilamiz (1-jadval).

1-jadval

OTMlarida raqobatbardoshlik ko‘rinishlari tasnifi¹

Tasnifiy belgilari	Raqobatbardoshlik ko‘rinishlari
Ierarxik darajasiga ko‘ra	Xalqaro, mintaqaviy, hududiy, mahalliy.
Faoliyat sohasiga ko‘ra	Ta‘lim, sog‘liqni saqlash, sanoat, qurilish, qishloq xo‘jaligi, energetika, savdo va b.
Tashkiliy faoliyat ko‘rinishlariga ko‘ra	Ta‘lim, ilmiy-tadqiqot, marketing, investitsion, tijorat, moliya, boshqaruv, innovatsion va boshqalar.
Bozorga ta‘sir etish tavsifiga ko‘ra	Yuqori (qulay), past (noqulay).
Hayotiylik davridagi bosqichlariga ko‘ra	Yangi mahsulot, “yetilgan” mahsulot, “eskirgan” mahsulot.
Tashkilot salohiyatidan foydalanishiga ko‘ra	Real raqobatbardoshlik, potensial raqobatbardoshlik.
Ishlab chiqarish omillariga ko‘ra	Mehnat (ishchi-xodim), kapital, yer (joylashgan o‘rni).
Boshqarish obyektiga ko‘ra	Butun universitet, ishlab chiqarish bo‘limlari (institut, fakultet, kafedra, personal).
Vaqt omiliga ko‘ra	Dinamik raqobatbardoshlik, statik raqobatbardoshlik.
O‘sib borish darajasiga ko‘ra	Dastlabki, multiplikativ, sinergitek va b.
OTM salohiyatini realizatsiya qilish ko‘rinishiga ko‘ra	Ta‘lim faoliyati, ilmiy-tadqiqot faoliyati, innovatsion faoliyat, marketing faoliyati, xalqaro faoliyat, investitsion faoliyat, boshqaruv faoliyati, tijorat faoliyati, moliyaviy faoliyat.

Raqobatbardoshlik turlari uning tasnifiy belgilari va raqobatbardoshlik ko‘rinishlari asosida shakllanadi. Ta‘lim muassasasining raqobatbardoshlik turini uning faoliyatini o‘ziga xos xususiyatlari va natijalariga qarab aniqlash maqsadga muvofiqdir.

Shunday qilib, oliy ta‘lim muassasasining raqobatbardoshligini iyerarxiya darajasiga ko‘ra, xalqaro (agar tashkilotning tegishli xalqaro reytingdagi o‘rni bunday xulosaga kelishga imkon bersa), mintaqaviy (agar muassasa o‘z mamlakatining ta‘lim xizmatlari bozorida o‘ringa ega bo‘lsa) hududiy (agar hududda raqobatbardosh o‘rinlar tahlil qilinsa) va shunga mos ravishda mahalliy (agar aniq ta‘lim dasturlarining raqobatbardoshligi baholansa) turlarga ajratiladi.

Faoliyat sohasiga qarab: ta‘lim muassasalariga nisbatan ta‘lim sohasidagi raqobatbardoshlik kategoriyasi qo‘llaniladi.

Faoliyat turlari bo‘yicha ta‘lim muassasalarining raqobatbardoshligini aniqlash ishlab chiqarish faoliyati ta‘lim va tadqiqot sifatida talqin qilinishining o‘ziga xosligi bilan uning barcha turlari bo‘yicha darajasini baholashni o‘z ichiga oladi.

Hayotiylik davrining bosqichi va salohiyatdan foydalanishga bog‘liq holda, o‘zaro ta‘sir etish tavsifi bo‘yicha raqobatbardoshlik turi tadqiqot obyektiga nisbatan ta‘lim muassasasi faoliyatining aniq natijalari bo‘yicha aniqlanadi.

Sotish va sotish obyekti bo‘yicha raqobatbardoshlikni tasniflash ham “raqobatbardoshlik xizmati”, ham sotish obyekti sifatida oliy ta‘lim muassasalariga nisbatan aniqlash imkonini beradi, chunki ushbu holatda barcha o‘ziga xos xususiyatlarga ega ta‘lim xizmatlari namoyon bo‘ladi.

¹ Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

Ta’lim muassasalarining faoliyati ishlab chiqarishning barcha omillaridan foydalanishni nazarda tutadi. Shuning uchun mehnatning raqobatbardoshligini maqsadga muvofiq aniqlash uning yetakchi ilmiy va pedagogik kadrlarni samarali jalb qilish qobiliyati, moliyaviy resurslarni samarali jalb qilish bo‘yicha kapital raqobatbardoshligi hamda OTMning joylashgan o‘rnini o‘z ichiga oladi.

Vaqt omiliga qarab, ta’lim tashkilotining raqobatbardoshligi dinamik bo‘lib, o‘shish darajasi bo‘yicha tasniflash uni sinergik deb aniqlashga imkon beradi.

Xulosa va takliflar. Xulosa sifatida ta’kidlash kerakki, raqobat va OTMlarining raqobatbardoshligi tushunchasini aniqlashning mavjud yondashuvlarini ko‘rib chiqish tadqiqotning aniq obyektiga qarab turli mezonlardan foydalanish bo‘yicha keng muhokamalar mavjudligini ko‘rsatadi.

Ta’lim xizmatlari bozorida oliy ta’lim muassasalarining raqobatbardoshligini ta’minlash uchun quyidagilarga alohida e’tibor qaratish kerak:

- zamonaviy o‘quv dasturlari, texnologiyalar va innovatsion o‘qitish usullarini joriy etish orqali ta’lim sifatini oshirish lozim;

- ilmiy izlanishlar va tadqiqot markazlarini rivojlantirish, ilmiy loyihalarni moliyalashtirish va qo‘llab-quvvatlash talab etiladi;

- xalqaro universitetlar bilan hamkorlik aloqalarini mustahkamlash, almashinuv dasturlari va qo‘shma ilmiy loyihalarni kengaytirish kerak;

- oliy ta’lim muassasalari professor-o‘qituvchilarining malakasini oshirish, zamonaviy bilim va ko‘nikmalarni o‘zlashtirishlariga imkon yaratish;

- oliy ta’lim muassasalarining texnologik infratuzilmasini yangilash va zamonaviy texnologiyalar bilan ta’minlash lozim;

- mahalliy kompaniyalar va sanoat bilan hamkorlikni rivojlantirish, talabalarga amaliyot va ish topish imkoniyatlarini oshirish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Abdurahmonov Q.X. Mehnat iqtisodiyoti. Darslik. T.: “Mehnat” – 2009, 145-bet.
2. Shodmonov Sh.Sh., G‘ofurov U. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. – T.: “Iqtisod-moliya”, 2010, 220-bet.
3. Chensov A.G. Elementy konechno-additivnoy teorii mezy. II. UGTU-UPI, Yekaterinburg, 2010. – 215 s.
4. <https://www.dissercat.com/content/formirovanie-mekhanizma-povysheniya-konkurentosposobnosti-organizatsii-vysshego-obrazovaniya>

Н.Равшанов	N.Ravshanov
Обеспечение конкурентоспособности ВУЗов на рынке образовательных услуг	Ensuring the competitiveness of higher education institutions in the educational services market
<p>Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы повышения конкурентоспособности высших учебных заведений на рынке образовательных услуг, эффективное использование ресурсов, обеспечивающих их конкурентоспособность на рынке образовательных услуг, оценка потенциальных конкурентов на рынке образовательных услуг, классификация проявления конкурентоспособности в высших учебных заведениях.</p> <p>Ключевые слова: конкурентоспособность высших учебных заведений, рынок образовательных услуг, конкурентное преимущество, потенциал высших учебных заведений, научно-исследовательский потенциал, инновационный потенциал.</p>	<p>Abstract: This article examines the improvement of the competitiveness of higher educational institutions in the market of educational services, the effective use of resources that ensure their competitiveness in the market of educational services, the assessment of potential competitors in the market of educational services, the classification of the manifestations of competitiveness in higher educational institutions.</p> <p>Keywords: competitiveness of higher educational institutions, market of educational services, competitive advantage, potential of higher educational institutions, scientific research potential, innovative potential.</p>

ISSN 2091-5187

☞ “СЕРВИС” ☞

Журнал Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти таҳририят
бўлимида нашрга тайёрланди.

20.11.2024 йилда теришга берилди. 05.12.2024 йилда босишга рухсат этилди.
Офсет босма қоғози. Қоғоз бичими 60x84_{1/8}. “Times” гарнитураси. Офсет
босма усули. Шартли босма табоғи 15,76. Ҳисоб-нашриёт
табоғи 13,75. Адади 100 нусха. Буюртма № 0134А/24

Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институтининг
матбаа бўлимида чоп этилди.
Лицензия № 025316.
Реестр № Х-119112.

Манзил: Самарқанд шаҳри, Шохрух кўчаси, 60-уй.

© Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти, 2024.